

Finansutskottets betänkande 2019/20:FiU26

Kommunala frågor

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkanden om kommunala tillsynsavgifter, förutsättningar för att bedriva välfärdsverksamhet, det kommunala utjämningsystemet, riktade statsbidrag, redovisning av skattepengar, nationell samling av framgångsprojekt och sociala utfallskontrakt. Utskottet hänvisar till befintlig lagstiftning, pågående utredningar och det arbete som redan bedrivs på många områden.

I betänkandet finns tio reservationer (M, SD, C, V, KD) och tre särskilda yttranden (V).

Behandlade förslag

Cirka 30 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2019/20.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Utskottets överväganden	6
Kommunala tillsynsavgifter	6
Tillstånd att bedriva välfärdsverksamhet	8
Vinster i välfärdsverksamhet	9
Försäljning av välfärdsverksamhet	11
Det kommunala utjämningsystemet	13
Riktade statsbidrag till kommunsektorn	17
Ersättningssystem för välfärdsverksamhet	19
Finansiering av välfärdsverksamhet	22
Kommunal redovisning av skattepengar	24
Nationell samling av framgångsprojekt	25
Sociala utfallskontrakt	27
Reservationer	29
1. Kommunala tillsynsavgifter, punkt 1 (M)	29
2. Vinster i välfärdsverksamhet, punkt 3 (SD)	29
3. Vinster i välfärdsverksamhet, punkt 3 (C)	30
4. Vinster i välfärdsverksamhet, punkt 3 (V)	30
5. Det kommunala utjämningsystemet, punkt 5 (C)	32
6. Riktade statsbidrag till kommunsektorn, punkt 6 (M)	33
7. Riktade statsbidrag till kommunsektorn, punkt 6 (C)	34
8. Ersättningssystem för välfärdsverksamhet, punkt 7 (SD)	34
9. Finansiering av välfärdsverksamhet, punkt 8 (C)	35
10. Sociala utfallskontrakt, punkt 11 (KD)	35
Särskilda yttranden	37
1. Tillstånd att bedriva välfärdsverksamhet, punkt 2 (V)	37
2. Det kommunala utjämningsystemet, punkt 5 (V)	37
3. Finansiering av välfärdsverksamhet, punkt 8 (V)	37
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	39
Motioner från allmänna motionstiden 2019/20	39

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Kommunala tillsynsavgifter

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:1567 av Jan R Andersson (M),

2019/20:1574 av Jan R Andersson och Sten Bergheden (båda M),

2019/20:1776 av Peter Helander m.fl. (C) yrkande 6,

2019/20:1938 av Ida Drougge (M) yrkandena 1 och 2 samt

2019/20:2677 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 5.

Reservation 1 (M)

2. Tillstånd att bedriva välfärdsverksamhet

Riksdagen avslår motion

2019/20:1359 av Alexandra Anstrell och Maria Stockhaus (båda M).

3. Vinster i välfärdsverksamhet

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:286 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 5,

2019/20:818 av Per Ramhorn m.fl. (SD) yrkande 75,

2019/20:1082 av Betty Malmberg (M) yrkande 1 och

2019/20:3251 av Emil Källström m.fl. (C) yrkande 30.

Reservation 2 (SD)

Reservation 3 (C)

Reservation 4 (V)

4. Försäljning av välfärdsverksamhet

Riksdagen avslår motion

2019/20:2834 av Fredrik Schulte (M) yrkande 3.

5. Det kommunala utjämningsystemet

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:1431 av Patrik Lundqvist (S),

2019/20:1777 av Fredrik Christensson och Peter Helander (båda C),

2019/20:1796 av Per Åsling och Peter Helander (båda C),

2019/20:3106 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 28 och

2019/20:3251 av Emil Källström m.fl. (C) yrkande 8.

Reservation 5 (C)

6. Riktade statsbidrag till kommunsektorn

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:2831 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 23,

2019/20:3108 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 24 och

2019/20:3251 av Emil Källström m.fl. (C) yrkandena 6 och 7.

Reservation 6 (M)

Reservation 7 (C)

7. Ersättningsystem för välfärdsverksamhet

Riksdagen avslår motion

2019/20:818 av Per Ramhorn m.fl. (SD) yrkande 76.

Reservation 8 (SD)

8. Finansiering av välfärdsverksamhet

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:3108 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 23 och

2019/20:3251 av Emil Källström m.fl. (C) yrkande 5.

Reservation 9 (C)

9. Kommunal redovisning av skattepengar

Riksdagen avslår motion

2019/20:1812 av Sten Bergheden (M).

10. Nationell samling av framgångsprojekt

Riksdagen avslår motion

2019/20:1645 av Ann-Sofie Lifvenhage (M).

11. Sociala utfallskontrakt

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:3188 av Gudrun Brunegård m.fl. (KD) yrkande 62 och

2019/20:3293 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkande 126.

Reservation 10 (KD)

Stockholm den 3 mars 2020

På finansutskottets vägnar

Fredrik Olovsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Fredrik Olovsson (S), Elisabeth Svantesson (M), Gunilla Carlsson (S), Edward Riedl (M), Oscar Sjöstedt (SD), Emil Källström (C), Ulla Andersson (V), Jan Ericson (M), Dennis Dioukarev (SD), Ingela Nylund Watz (S), Jakob Forssmed (KD), Ingemar Nilsson (S), Mats Persson (L), Charlotte Quensel (SD), Karolina Skog (MP), Mattias Karlsson i Luleå (M) och Fredrik Stenberg (S).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2019/20 om kommunala tillsynsavgifter, förutsättningar för att bedriva välfärdsverksamhet, det kommunala utjämningsystemet, riktade statsbidrag, redovisning av skattepengar, nationell samling av framgångsprojekt och sociala utfallskontrakt. Samtliga motionsförslag innehåller förslag till tillkännagivanden.

En sammanställning över de behandlade förslagen redovisas i bilagan.

Utskottets överväganden

Kommunala tillsynsavgifter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden om kommunala tillsynsavgifter med hänvisning till gällande lagstiftning och det arbete som regeringen bedriver på området.

Jämför reservation 1 (M).

Motionerna

I flera motioner lämnas förslag om förändringar av systemet för kommunala tillsynsavgifter.

I motion 2019/20:1567 av Jan R Andersson (M) anförs att skillnaden mellan vad en stor livsmedelsbutik och en liten lanthandel får betala i avgifter för att bedriva kommersiell handel är liten trots att skillnaderna i den faktiska tillsynen är väldigt stor. Motionären vill därför att tillsynsavgifterna för kommunal service ses över och att de i högre grad än i dag anpassas efter faktisk omsättning av den verksamhet som ska inspekteras.

I motion 2019/20:1574 av Jan R Andersson och Sten Bergheden (båda M) anförs också att en översyn bör göras så att tillsynskostnaderna för mindre serviceföretag på landsbygden blir mer proportionerligt utformade.

Även i motion 2019/20:1776 av Peter Helander m.fl. (C) yrkande 6 anförs att företag betalar många olika avgifter till myndigheter i samband med ansökningar och tillstånd. Motionärerna anser att en avgift ska motsvaras av en motprestation och framhåller att efterhandsdebitering av tillsynsavgifter bör göras till regel hos myndigheterna.

I motion 2019/20:1938 av Ida Drougge (M) yrkande 1 och 2 anförs att när en kommun eller staten tar ut en avgift ska dess storlek vara proportionerlig till kostnaden för motprestationen. Enligt motionären utförs det i dag inte alltid någon motprestation. Därför anser motionären att man bör se över möjligheten att göra kommuner skyldiga att redovisa faktiska beräkningar och underlag för avgifternas storlek och kostnaden för den motprestation som avgiften avser.

I kommittémotion 2019/20:2677 av Lars Hjälmnered m.fl. (M) yrkande 5 anförs att det inte är ovanligt att kommuner fakturerar företag för tillsynsavgifter men sedan inte genomför själva tillsynen. Motionärerna anser att det inte ska vara tillåtet att ta ut avgifter för tillsyn som inte utförs. Om det inte går att få till en ändring genom dialog med kommunerna vill motionärerna att möjligheten att lagstifta ses över.

Tidigare behandling

Utskottet har tidigare behandlat liknande motionsyrkanden, senast i betänkande 2018/19:FiU26 Kommunala frågor. I det betänkandet framhöll utskottet att det är helt i enlighet med regelverket att tillsynsmyndigheter tar ut en tillsynsavgift utan att en kontroll nödvändigtvis har utförts. Utskottet konstaterade att det pågick ett arbete inom Regeringskansliet för att stärka livsmedelskontrollen genom kommunal samverkan samt att regeringen senast den 6 april 2019 skulle lämna en svarsskrivelse på Riksrevisionens granskningsrapport om tillsyn. Utskottet ville avvakta regeringens pågående arbete innan eventuella åtgärder övervägdes.

Utskottet avstyrkte motionsyrkandena.

Kompletterande information

Regeringens skrivelse 2018/19:87 Riksrevisionens rapport om statens vägledning av kommunal tillsyn

Våren 2019 lämnade regeringen skrivelse 2018/19:87 till riksdagen. I skrivelsen instämmer regeringen delvis i Riksrevisionens sammanfattande bedömning att en otydlig organisationsstyrning från regeringen kan ha bidragit till att statens vägledning av den kommunala tillsynen brister inom alkohol- och miljöområdet. Regeringen kommer därför att beakta rekommendationen i det kontinuerliga förbättringsarbetet när det gäller tillsynsvägledning inom dessa områden. När det gäller tillsynsvägledning i fråga om livsmedelskontroll var Riksrevisionens bedömning att den är ändamålsenlig och att den i huvudsak fungerar tillfredsställande. Regeringen instämmer i Riksrevisionens bedömning.

Skrivelsen behandlades av miljö- och jordbruksutskottet i betänkande 2019/20:MJU3 Riksrevisionens rapport om statens vägledning av kommunal tillsyn. Miljö- och jordbruksutskottet delade såväl regeringens som Riksrevisionens bedömning och föreslog att skrivelsen skulle läggas till handlingarna. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (rskr. 2019/20:4).

Uppdrag till Livsmedelsverket

I regleringsbrevet för 2020 har regeringen gett Livsmedelsverket i uppdrag att utarbeta ett förslag till hur kommunala kontrollmyndigheters förmåga att utföra livsmedelskontroll kan följas upp. Uppdraget ska bidra till regeringens mål om en mer likvärdig och effektiv livsmedelskontroll och ska redovisas till Regeringskansliet senast den 31 december 2020.

Utskottets ställningstagande

Liksom vid tidigare behandling vill utskottet framhålla att det är helt i enlighet med regelverket att tillsynsmyndigheter tar ut en tillsynsavgift utan att en kontroll nödvändigtvis har utförts. Vidare kan utskottet konstatera att regeringen

kommer att beakta Riksrevisionens rekommendation i det kontinuerliga förbättringsarbetet när det gäller tillsynsvägledning inom alkohol- och miljöömrådet och att Livsmedelsverket fått i uppdrag att utarbeta förslag till hur kommunala kontrollmyndigheters förmåga att utföra livsmedelskontroll kan följas upp, vilket utskottet välkomnar. Därmed anser utskottet att det inte finns skäl att vidta ytterligare åtgärder nu.

Med det anförda avstyrker utskottet motionsyrkandena.

Tillstånd att bedriva välfärdsverksamhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkandet om generell tillståndsplikt med hänvisning till kommunernas lagstadgade ansvar att tillhandahålla välfärdstjänster.

Jämför särskilt yttrande 1 (V).

Motionen

I motion 2019/20:1359 av Alexandra Anstrell och Maria Stockhaus (båda M) anfördes att det ska vara ordning och reda i välfärden. Det förutsätter enligt motionärerna att villkoren för att bedriva välfärdsverksamhet är likvärdiga. Motionärerna vill därför att en generell tillståndsplikt ses över för både offentliga och privata utförare för att de ska få bedriva verksamhet enligt skollagen, socialtjänstlagen, LSS samt hälso- och sjukvårdslagen.

Tidigare behandling

Utskottet har tidigare behandlat motionsyrkanden om tillstånd att bedriva välfärdsverksamhet, senast i betänkande 2018/19:FiU26 Kommunala frågor. I det betänkandet konstaterade utskottet att riksdagen på förslag av utskottet riktat ett tillkännagivande till regeringen om att återkomma med kompletterande lagstiftning så att likvärdiga krav ställs på privata och offentliga aktörer (prop. 2017/18:158, bet. 2017/18:FiU43, rskr. 2017/18:356). Utskottet noterade att regeringen avsåg att lägga fram förslag för att säkerställa att alla aktörer inom välfärden oavsett driftsform har likvärdiga villkor. Mot den bakgrunden ansåg utskottet att det inte fanns skäl att rikta ytterligare tillkännagivanden till regeringen utan såg fram emot att regeringen under våren 2019 skulle återkomma till riksdagen i enlighet med vad som framgick av den sakpolitiska överenskommelsen (det s.k. januariavtalet) och av riksdagens tidigare tillkännagivanden.

Utskottet avstyrkte motionsyrkandena.

Kompletterande information

Vårpropositionen 2019

I den ekonomiska vårpropositionen 2019 skriver regeringen att den i enlighet med januariavtalet inte kommer att lägga fram förslag som innebär vinstbegränsningar för privata aktörer. Höga kvalitetskrav ska vara styrande i välfärden och gälla för alla aktörer. Alla aktörer inom välfärden, oavsett driftsform, ska ha likvärdiga villkor.

Utskottets ställningstagande

Utskottet står bakom den politik som regeringen avser att föra och som innebär att höga kvalitetskrav ska vara styrande i välfärden och gälla för alla aktörer, samt att alla aktörer, oavsett driftsform, ska ha likvärdiga villkor.

Utskottet vill också framhålla den bedömning som Valfärdsutredningen gör i sitt betänkande Ordning och reda i välfärden (SOU 2016:78) när det gäller prövning av anställda som befinner sig i ledande ställning i offentlig verksamhet. Utredningen anför bl.a. att kommunerna har ett lagstadgat ansvar för att tillhandahålla socialtjänst och utbildning åt medborgarna, och förutsätts ha kunskap och kompetens inom det som utgör kommunernas grundläggande uppdrag. Utskottet delar denna bedömning och anser att det inte finns skäl att införa något som motsvarar en ägar- och ledningsprövning för kommunal verksamhet.

Därmed avstyrker utskottet motionsyrkandet.

Vinster i välfärdsverksamhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden om vinster i välfärdsverksamhet med hänvisning till skrivningarna i januariavtalet om att höga kvalitetskrav ska vara styrande i välfärden och gälla alla aktörer, och att alla aktörer inom välfärden, oavsett driftsform, ska ha likvärdiga villkor.

Jämför reservation 2 (SD), 3 (C) och 4 (V).

Motionerna

I kommittémotion 2019/20:286 av Daniel Riazat m.fl. (V) anförs att förskolans mål ska vara att ge barnen den bästa omsorgen och goda förutsättningar att utvecklas – inte att generera vinst till privata bolag. Motionärerna vill se förslag som innebär att möjligheten att bedriva pedagogisk omsorg i bolagsform avskaffas.

I kommittémotion 2019/20:818 av Per Ramhorn m.fl. (SD) yrkande 75 anfördes att aktiebolag som är verksamma inom välfärdssektorn och som finansieras av offentliga medel är att betrakta som särskilda. Samhället anser att det är verksamheter som är så pass centrala att alla ska ha tillgång till dem – rik som fattig – och att de därför ska skattefinansieras. Motionärerna anser att det bör införas en bestämmelse om att ett aktiebolag som får sina intäkter från offentliga medel inte ska få ta ut utdelning förrän det finns en sådan ekonomisk stabilitet (buffert) som kan garantera att verksamheten kan upprätthållas utan avbrott.

I motion 2019/20:1082 av Betty Malmberg (M) yrkande 1 anfördes att välfärdssektorn är ett område där många företag drivs av kvinnor. Motionären menar att om det införs begränsningar av vinster i välfärden dras mattan undan för just många kvinnliga företagare. Motionären anser att det inte minst ur ett rättvise- och tillväxtperspektiv bör vara tillåtet att göra vinster även i välfärdsföretag.

I kommittémotion 2019/20:3251 av Emil Källström m.fl. (C) yrkande 30 framhålls vikten av en mångfald av utförare inom vården, skolan och omsorgen för att säkra kvalitet och konkurrenskraft och därmed effektivitet.

Tidigare behandling

Utskottet har tidigare behandlat liknande motionsyrkanden, senast i betänkande 2018/19:FiU26 Kommunala frågor. I det betänkandet framhölls att riksdagen på förslag av utskottet riktat två tillkännagivande till regeringen om att införa nationella kvalitetskrav för verksamhet som bedrivs inom välfärdens områden och om att skärpa de sanktioner som staten kan rikta mot enskilda samt komplettera lagstiftningen så att likvärdiga krav ställs på privata och offentliga aktörer. Syftet med detta var att behålla valfriheten och säkerställa hög kvalitet i välfärden. Utskottet noterade att regeringen inte hade för avsikt att driva eller arbeta vidare med förslag om vinstförbud eller andra förslag med syftet att införa vinstbegränsningar för privata aktörer i välfärden. I stället skulle kvalitetskrav vara styrande. Utskottet såg fram emot att regeringen under våren 2019 skulle återkomma till riksdagen i enlighet med den sakpolitiska överenskommelsen (det s.k. januariavtalet).

Utskottet avstyrkte motionsyrkandena.

Kompletterande information

Sakpolitisk överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna

Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet slöt i januari 2019 en överenskommelse med 73 punkter där partierna kom överens om ett budgetsamarbete och ett samarbete i de politiska frågor som framgår av överenskommelsen. I överenskommelsen framhålls att den enskildes valfrihet är en central del av den svenska välfärden. Därför behövs en mångfald av aktörer

och goda villkor för enskilt drivna verksamheter inom välfärden som underlättar den enskildes aktiva val. I överenskommelsen sägs följande:

Regeringen kommer inte att driva eller arbeta vidare med förslag om vinstförbud eller andra förslag med syftet att införa vinstbegränsningar för privata aktörer i välfärden. Höga kvalitetskrav ska vara styrande. Detta kommer att uttryckas i vårändringsbudgeten för 2019. Förslag kommer läggas för att säkerställa att alla aktörer inom välfärden oavsett driftsform har likvärdiga villkor.

När det gäller skolan framhålls att lika villkor ska gälla för både privat och offentligt drivna verksamheter. Höga kvalitetskrav ska vara styrande. Enligt överenskommelsen ska en utredning om kvalitetskrav tillsättas och arbeta med dessa frågor 2020–2022.

När det gäller sjukvård och äldreomsorg framhålls att konkurrensneutralitet ska råda mellan offentliga och fristående vårdgivare, vad gäller såväl ekonomiska villkor som en fungerande tillståndsgivning och kvalitetskrav. (Källa: Utkast till sakpolitisk överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna.)

Vårpropositionen 2019

I den ekonomiska vårpropositionen 2019 skriver regeringen att den i enlighet med januariavtalet inte kommer att lägga förslag som innebär vinstbegränsningar för privata aktörer. Höga kvalitetskrav ska vara styrande i välfärden och gälla alla aktörer. Alla aktörer inom välfärden, oavsett driftsform, ska ha likvärdiga villkor.

Utskottets ställningstagande

Utskottet står bakom den politik som regeringen avser att föra i enlighet med januariavtalet, dvs. en politik som innebär att inga förslag kommer att läggas fram som innebär vinstbegränsningar för privata aktörer. Höga kvalitetskrav ska vara styrande i välfärden och gälla alla aktörer, och alla aktörer inom välfärden, oavsett driftsform, ska ha likvärdiga villkor.

Därmed avstyrker utskottet motionsyrkandena.

Försäljning av välfärdsverksamhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om reglerna för avknoppning av offentlig verksamhet. Utskottet hänvisar till gällande lagstiftning på området, som är tydlig när det gäller avknoppning.

Motionen

I motion 2019/20:2834 av Fredrik Schulte (M) yrkande 3 framhålls vikten av att fortsätta arbetet med att öka konkurrensen och valfriheten inom den offentligt finansierade välfärdssektorn. Ett viktigt inslag i detta arbete bedöms vara alternativa driftsformer genom bl.a. ”avknoppningar”, dvs. överlåtelse av ägar- och huvudmannskapet för offentligt drivna verksamheter till personalen som i stället blir nya privata aktörer. Enligt motionären är rättsläget oklart när det gäller ”avknoppningar”. Motionären framhåller att det i dag inte är möjligt för en kommun att rikta ett erbjudande till de anställda om att ta över en verksamhet. Det bedöms som olyckligt då avknoppningsarbetet mer eller mindre har avstannat och bromsat upp arbetet med att utöka valfriheten, mångfalden och kvaliteten inom välfärden. Motionären vill därför att det införs ett regelverk för avknoppningar av offentligt ägd och finansierad verksamhet.

Tidigare behandling

Utskottet har tidigare behandlat liknande motionsyrkanden, senast i betänkande 2017/18:FiU26 Kommunala frågor. I det betänkandet ansåg utskottet att de befintliga regelverken och de utredningar som gjorts tydligt visar vad som gäller vid avknoppning av offentlig verksamhet. Utskottet framhöll vidare att nuvarande lagstiftning inte lämnar något utrymme för försäljning av sådan egendom till ett annat pris än det värde för hela verksamheten som fastställts vid en oberoende värdering.

Utskottet avstyrkte motionsyrkandet.

Kompletterande information

Från offentligt till privat

I december 2017 överlämnade Statskontoret rapporten Från offentligt till privat – En kartläggning av överlåtelser av kommunalt driven verksamhet (2017:24). I rapporten görs en kartläggning av de överlåtelser som genomförts under tidsperioden 2007–2016. Enligt rapporten har 46 överlåtelser gjorts i tio kommuner och 17 överlåtelser i två landsting. De flesta överlåtelserna har genomförts före 2010, och det vanligaste är att tidigare anställd personal har tagit över verksamheterna genom s.k. avknoppning. Det gäller i synnerhet de överlåtelser som genomfördes 2007 och 2008. I de flesta av dessa fall låg endast inventarierna till grund för värderingen av de överlåtna verksamheterna. Vid de överlåtelser som genomförts under senare tid i kommunerna har värderingarna i större utsträckning tagit hänsyn till hela verksamheterna och inkluderat immateriella värden, vilket oftast har inneburit högre överlåtelsebelopp än vid tidigare överlåtelser. Enligt rapporten kan en förklaring till att färre överlåtelser genomförts efter 2008 vara att värderingsprinciperna ändrades och att överlåtelsebeloppen blev högre, vilket gjorde det mindre ekonomiskt fördelaktigt att ta över verksamheter. Värderingsprinciperna ändrades bl.a. som en följd av

utslaget i ett antal rättsfall och en rättslig analys av prissättningen i samband med överlåtelser som Statskontoret genomförde 2008. I Statskontorets rapport (2008:10) drogs slutsatsen att kommunen eller landstinget vid försäljning av kommunal egendom ska agera som vilken annan aktör som helst på en marknad och försöka uppnå högsta pris. Det innebär att kommuner och landsting inte kan ge anställda någon särställning när en verksamhet ska överlåtas utan måste följa de vanliga upphandlingsbestämmelserna. Enligt rapporten kan en annan förklaring till att antalet överlåtelser har minskat vara att det finns andra sätt att konkurransutsätta verksamheten eller öka mångfalden av utförare. Ett sätt är att införa valfrihetssystem enligt lagen (2008:962) om valfrihetssystem. Statskontoret noterar också att andelen kommunalt finansierad verksamhet som drivs av privata utförare har ökat kontinuerligt under hela den undersökta perioden. Av rapporten framgår att andelen verksamhet som kommuner köper från privata företag har ökat från ca 7 procent 2006 till ca 13 procent 2015. Motsvarande andelar för landstingen var ca 6 procent 2006 och ca 15 procent 2015. Enligt rapporten anger flera kommuner och landsting att strävan efter ökad konkurrens och en ökad mångfald av utförare har varit viktiga skäl till att de valt att överlåta verksamhet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inte ändrat uppfattning utan anser liksom tidigare att de befintliga regelverken och de utredningar som gjorts tydligt visar vad som gäller vid avknoppning av offentlig verksamhet. Nuvarande lagstiftning lämnar inte något utrymme för försäljning av en sådan egendom till ett annat pris än det värde för hela verksamheten som fastställts vid en oberoende värdering.

Därmed avstyrker utskottet motionsyrkandet.

Det kommunala utjämningsystemet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden om ändringar i det kommunala utjämningsystemet. Utskottet hänvisar till de ändringar i kostnadsutjämnningen för kommuner och regioner som riksdagen nyligen beslutat om.

Jämför reservation 5 (C) och särskilt yttrande 2 (V).

Motionerna

I motion 2019/20:1431 av Patrik Lundqvist (S) anføres att kommunsammanslagningar kan innebära dubletter av reningsverk och dylikt som kostar mycket pengar. Genom att system byggs ihop kan stora vinster göras, men det kräver investeringar. Motionären vill att det görs en översyn av behoven och möjligheterna till stöd för kommuner med ineffektiva va-system på grund av

kommunsammanslagningar. En kostnadsutjämnande funktion bedöms kunna underlätta både i dag och för eventuella framtida sammanslagningar.

I motion 2019/20:1777 av Fredrik Christensson och Peter Helander (båda C) anförs att små kommuner som har en hög andel säsongarbetare missgynnas av sättet att beräkna invånarantal endast en gång per år. Det handlar om kommunens skatteinkomster och avgör bl.a. nivån på skatteutjämningsbidraget och kostnadsutjämningsbidraget. Motionärerna anser att åtgärder bör vidtas för att införa en mer rättvis folkräkning som t.ex. ett befolkningsgenomsnitt under året.

Även i motion 2019/20:1796 av Per Åsling och Peter Helander (båda C) anförs att olika åtgärder bör vidtas för en mer rättvis folkräkning.

I partimotion 2019/20:3106 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 28 framhålls vikten av det kommunala skatteutjämningsystemet för att upprätthålla likvärdighet i hela landet. Dagens system har enligt motionärerna brister, och bl.a. framhålls att stora delar av skatteutjämnningen går till tillväxtkommuner som i grunden anses ha goda förutsättningar för en stark ekonomi. Därför vill motionärerna att det görs en översyn av skatteutjämningsystemet där större hänsyn ska tas till gleshet samtidigt som incitament för jobb och företagande stärks.

Även i kommittémotion 2019/20:3251 av Emil Källström m.fl. (C) yrkande 8 anförs att skatteutjämningsystemet bör ses över så att gleshet ges en större vikt samtidigt som incitamenten för jobb och företagande stärks.

Tidigare behandling

Utskottet har tidigare behandlat liknande motionsyrkanden bl.a. i betänkande 2018/19:FiU26 Kommunala frågor. I det betänkandet framhöll utskottet tidigare gjorda förändringar i lagen (2004:773) om kommunalekonomisk utjämnning. Utskottet noterade också att översynen av kostnadsutjämnningen för kommuner och regioner redovisat sitt slutbetänkande till regeringen och att det skulle beredas i vanlig ordning innan eventuella åtgärder övervägdes. När det gäller folkräkningssystemet framhöll utskottet att utjämningsystemet består av olika delmodeller och parametrar samt att en förändring av systemet kan få stora konsekvenser för såväl kommuner och regioner, varför eventuella ändringar bör vänta till nästa översyn av hela det kommunala utjämningsystemet.

Kompletterande information

Proposition 2019/20:11 Ändringar i kostnadsutjämnningen för kommuner och landsting

Under hösten 2019 behandlade utskottet proposition 2019/20:11 Ändringar i kostnadsutjämnningen för kommuner och landsting. Utskottet ställde sig bakom regeringens förslag, och riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (bet. 2019/20:FiU18, rskr. 2019/20:41). Beslutet innebar att tre nya delmo-

deller införs i kostnadsutjämningsystemet och att systemet i större utsträckning ska beakta bebyggelsestruktur och socioekonomiska förhållanden. Lagändringarna trädde i kraft den 1 januari 2020.

Tillväxthämmande incitament i den kommunala inkomstutjämnings

Riksrevisionen genomför för närvarande en granskning av tillväxthämmande incitament i den kommunala inkomstutjämnings. Syftet med granskningen är att undersöka om inkomstutjämnings är utformad i enlighet med statens mål för de allmänna bidragen till kommuner eller om utjämnings har bieffekter som påverkar kommunernas tillväxt negativt. Resultatet av granskningen kommer att presenteras i en rapport med planerad publicering i mars 2020. Riksrevisionen anser att det finns en risk för bieffekter som påverkar tillväxten negativt i nuvarande system. Detta grundar sig i att inkomstutjämnings minskar kommunernas incitament att generera ekonomisk tillväxt eftersom en ökning i den egna skattebasen innebär att utjämnings ger mindre bidrag eller högre avgift – så att inkomstökningen netto nästintill kan utebli. Dessutom riskerar inkomstutjämnings att påverka kommunernas val av skattesats.

Granskningsrapport från Riksrevisionen

Den 24 oktober 2019 lämnade Riksrevisionen sin granskningsrapport Det kommunala utjämningsssystemet – behov av mer utjämnings och bättre förvaltning till riksdagen (RiR 2019:29). Samma dag överlämnade riksdagen rapporten till regeringen som inom fyra månader ska redovisa för riksdagen vad den har gjort eller tänker göra med anledning av rapporten.

I rapporten har Riksrevisionen granskat systemet för kommunalekonomisk utjämnings. Riksrevisionens övergripande slutsats är att systemet för kommunalekonomisk utjämnings inte är utformat så att kommunerna kan ge kommuninvånarna en i huvudsak likvärdig service utan större skillnader i skattesatser. Kommunerna har skilda demografiska och geografiska förutsättningar. Dessa förutsättningar bedöms ge varierande ekonomiska förutsättningar, även om det finns ett utjämningsssystem som är tänkt att leda till likvärdighet. Riksrevisionen menar att det finns en outnyttjad förbättringspotential i utjämningsystemet i detta avseende och rekommenderar regeringen att utveckla systemet så att det i större utsträckning utjämnar för kommunernas olika förutsättningar. Riksrevisionen rekommenderar även regeringen att ge Tillväxtverket i uppgift att utveckla och vårda utjämningsssystemet med utgångspunkt i en förvaltningsplan.

Riksrevisionen konstaterar att regeringen har lämnat en proposition med förslag om att kostnadsutjämningsssystemet utvecklas i den riktning som Riksrevisionen rekommenderar. Den omfördelning av medel som propositionens förslag innebär bedöms dock inte vara tillräcklig för att åtgärda de identifierade bristerna. Enligt Riksrevisionen behöver omfördelningen öka mer än vad regeringen föreslår för att systemet ska kunna fungera i enlighet med riksdagens intentioner. För att göra det behöver det enligt Riksrevisionen tas fram

ett bättre underlag över kostnader för kommunal service i områden med glänsare bebyggelse.

Regeringen kommer att lämna en svarsskrivelse till riksdagen i februari 2020.

Regeringens skrivelse 2019/20:77 Riksrevisionens rapport om det kommunala utjämningsystemet

Den 18 februari 2020 lämnade regeringen skrivelse 2019/20:77 till riksdagen. Skrivelsen innehåller regeringens bedömningar av de iakttagelser och de rekommendationer som Riksrevisionen redovisade i granskningsrapporten Det kommunala utjämningsystemet – behov av mer utjämning och bättre förvaltning (RiR 2019:29).

Regeringens bedömning är att de ändringar i kostnadsutjämnningen som trädde i kraft den 1 januari 2020 medför att det kommunala utjämningsystemet i högre grad uppfyller sitt syfte att kompensera för strukturella behovs- och kostnadsskillnader. Regeringen anser att det är viktigt att systemet uppdateras i takt med samhällsutvecklingen och att det finns behov av att med jämna mellanrum se över det. Eftersom en ändring av systemet precis trätt i kraft avser regeringen för närvarande inte att vidta några åtgärder med anledning av Riksrevisionens iakttagelser och rekommendationer. Regeringen framhåller dock att den noga följer utvecklingen.

Skrivelsen kommer att behandlas av finansutskotten under våren 2020.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att riksdagen nyligen beslutat om ändringar i kostnadsutjämnningen för kommuner och regioner som bl.a. innebär att utjämningsystemet i större utsträckning ska beakta bebyggelsestruktur och socioekonomiska förhållanden. Utskottet kan också notera att regeringen nyligen lämnat sin svarsskrivelse på Riksrevisionens granskningsrapport om det kommunala utjämningsystemet. Mot bakgrund av att ändringar i systemet nyligen trätt i kraft och att utskottet under våren kommer att behandla regeringens skrivelse anser utskottet att det inte finns skäl att vidta några ytterligare åtgärder nu.

Därmed avstyrker utskottet motionsyrkandena.

Riktade statsbidrag till kommunsektorn

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden om att minska antalet riktade statsbidrag till förmån för mer generella statsbidrag. Utskottet anser i likhet med regeringen att generella statsbidrag ska vara utgångspunkten i den ekonomiska styrningen av kommunsektorn men att det samtidigt finns behov av riktade statsbidrag till specifika områden. Utskottet hänvisar också till den välfärdskommission som regeringen tillsatt.

Jämför reservation 6 (M) och 7 (C).

Motionerna

I partimotion 2019/20:2831 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 23 anförs att de riktade statsbidragen till kommunsektorn blivit betydligt fler under senare år. Motionärerna anser att det bör vara upp till kommunerna och regionerna att styra resurserna dit de bäst behövs. Administrationen runt bidragen framhålls som omfattande. Motionärerna anser att de riktade bidragen bör minska till förmån för generella statsbidrag som bedöms ge mer stabila planeringsförutsättningar och skapa långsiktighet och utrymme för effektivisering, utveckling och förnyelse.

I partimotion 2019/20:3108 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 24 anförs att de riktade statsbidragen har ökat kraftigt till bl.a. skola, vård och omsorg. Bidragen bedöms vara dyra att söka och hantera, och motionärerna anser att staten måste underlätta för kommuner och regioner att bedriva en ansvarsfull ekonomisk politik. Motionärerna vill att det görs en översyn av hur riktade statsbidrag kan minska till förmån för generella och särskilt stimulera den ekonomiska utvecklingen i landsbygdskommuner.

Även i kommittémotion 2019/20:3251 av Emil Källström m.fl. (C) yrkande 6 och 7 anförs att en översyn bör genomföras av de riktade statsbidragen till förmån för mer generella statsbidrag, och det bedöms som angeläget att särskilt stimulera den ekonomiska utvecklingen i landsbygdskommuner.

Kompletterande information

Välfärdskommissionen

I december 2019 inrättade regeringen en välfärdskommission. Kommissionen ska identifiera och analysera konkreta åtgärder för att stärka kommunsektorns förmåga att tillhandahålla välfärdstjänster av god kvalitet i framtiden. Kommissionen ska särskilt prioritera åtgärder inom fyra områden:

- förbättrad styrning av välfärden
- effektivt nyttjande av offentliga resurser

- hållbar kompetensförsörjning och en god arbetsmiljö i välfärdssektorn
- digitaliseringsmöjligheter för att frigöra resurser till välfärden.

I arbetet ska särskilt beaktas att kommuner och regioner har olika förutsättningar och utgångsläge i olika delar av landet.

Kommissionen ska redovisa hur arbetet har bedrivits senast den 31 december 2021.

Utveckling av den statliga styrningen av kommuner och landsting – en analys, Statskontoret

I januari 2019 överlämnade Statskontoret rapporten Utveckling av den statliga styrningen av kommuner och landsting – en analys (2019:2). Rapporten visar att både den politiska ledningen och tjänstemannaledningen i kommunerna och landstingen har stor förståelse för statens behov av att styra, och de anser inte att staten fokuserar på fel verksamheter i sin styrning. Den kritik som framförs avser huvudsakligen omfattningen och utformningen av styrningen. Främst är det mängden och utformningen av de riktade statsbidragen som kommuner och landsting kritiserar.

Budgetpropositionen för 2020

I budgetpropositionen för 2020 konstateras att den andel av kommunsektorns intäkter som utgörs av riktade statsbidrag till särskilda insatser och verksamheter har ökat den senaste tioårsperioden. Enligt regeringen kan de riktade bidragen underlätta uppföljningen av prestationer och effekter samt göra det möjligt att rikta medel till specifika verksamhetsområden med stora behov. Regeringen är medveten om den kritik som lyfts fram av bl.a. Statskontoret avseende mängden bidrag, planeringsförutsättningarna och utformningen som kan leda till prioriteringar som bedöms vara mindre ändamålsenliga. Det bedöms även som problematiskt att befolkningsmässigt mindre kommuner och små enskilda huvudmän kan ha svårare att ta del av de riktade bidragen. Förstärkningen av de allmänna bidragen till kommuner och landsting ska fortsätta i en jämn takt över mandatperioden.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens bedömning om att generella statsbidrag ska vara utgångspunkten i den ekonomiska styrningen av kommunsektorn men att det samtidigt finns behov av riktade statsbidrag till specifika områden med stora utvecklingsbehov. Utskottet noterar att regeringen ser allvarligt på att mindre kommuner i vissa fall har svårare att ta del av riktade statsbidrag och att den avser att utveckla en mer strategisk styrning med riktade statsbidrag, vilket utskottet välkomnar. Utskottet kan också notera att regeringen inrättat en välfärdskommission med uppdrag att identifiera och analysera åtgärder bl.a. för att förbättra styrningen av välfärden och för att de offentliga resurserna ska nyttjas på ett effektivare sätt.

Utskottet noterar också att regeringen har prioriterat landsbygdspolitiken för att hela Sverige ska växa, bl.a. har flera uppdrag lagts på myndigheterna för att fortsätta att förstärka arbetet för livskraftiga landsbygder i hela Sverige. Statliga myndigheter har flera viktiga uppgifter för att underlätta möjligheterna att bo, leva och verka i hela landet. Därför anser utskottet att det inte finns skäl att vidta några ytterligare åtgärder nu.

Därmed avstyrker utskottet motionsyrkandena.

Ersättningssystem för välfärdsverksamhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkandet om ett mer enhetligt ersättningssystem med hänvisning till den kommunala självstyrelsen och till tillitsdelegationens arbete.

Jämför reservation 8 (SD).

Motionen

I kommittémotion 2019/20:818 av Per Ramhorn m.fl. (SD) yrkande 76 anförs att ett mer enhetligt nationellt ersättningssystem för välfärdsverksamheter bör införas för att öka likvärdigheten och minska krånglet. Systemet ska kopplas till ett omdömesregister där högre resultat över tid ska ge en högre ersättning. Genom systemet ska incitament skapas för att förbättra verksamhetens resultat.

Tidigare behandling

Utskottet har tidigare behandlat liknande motionsyrkanden, senast i betänkande 2018/19:FiU26 Kommunala frågor. I det betänkandet konstaterade utskottet att Tillitsdelegationen lämnat sitt slutbetänkande där ersättningsmodeller diskuterats. Utskottet ville avvakta Regeringskansliets beredning av betänkandet innan eventuella åtgärder övervägdes.

Utskottet avstyrkte motionsyrkandet.

Kompletterande information

Tillitsdelegationens huvudbetänkande

I juni 2018 överlämnade Tillitsdelegationen sitt huvudbetänkande Med tillit växer handlingsutrymmet – tillitsbaserad styrning och ledning av välfärdssektorn (SOU 2018:47) till regeringen. I betänkandet utvecklade delegationen den analys som påbörjades i delegationens delbetänkande Jakten på den perfekta ersättningsmodellen – Vad händer med medarbetarnas handlingsutrymme? (SOU 2017:56), där delegationen presenterade de ersättningsmodeller som var

mest aktuella i Sverige och diskuterade deras betydelse för möjligheten att tillvarata medarbetarnas kompetens och förmåga, och därigenom bidra till en ändamålsenlig, kostnadseffektiv och innovativ välfärd av hög kvalitet. Delbetänkandet syftade till att vidga diskussionen om ersättningsmodellerna, bortom de ekonomiska incitamenten som vanligtvis är i huvudfokus, för att skapa en bredare förståelse för ersättningsmodellernas effekter. I delbetänkandet konstaterade delegationen att det var svårt att fullt ut separera en analys av ersättningsmodeller, som endast är en del av den samlade styrningen, från andra delar. Vilka effekter ersättningsmodeller ger i verksamheterna bedömdes vara avhängigt den övriga styrningen. Delegationen hade därför för avsikt att i sitt slutbetänkande se över den sammantagna styrningen av, och inom, kommuner och landsting och hur den skulle kunna utformas för att bättre ta till vara medarbetarens kompetens och skapa större värde för medborgare och företag.

När det gäller ersättningsmodeller rekommenderade delegationen följande i sitt huvudbetänkande:

- Håll ersättningsmodellen så enkel som möjligt.
- Om detaljerad styrning anses motiverad, överväg andra styrmodeller.

Om ersättningsmodellen bedöms vara det styrmedel som ska användas för att styra mer detaljerat, bör följande beaktas:

- Ta hjälp av medarbetare för att utforma modellen.
- Rikta ersättningsmodellen till rätt nivå.
- Komplettera med annan styrning, framför allt kommunikation, dialog och ledarskap.

Betänkandet har varit ute på remiss, och svarstiden gick ut den 31 oktober 2018.

Enligt uppgifter från Regeringskansliet har regeringen ännu inte funnit anledning att genom lagstiftning eller andra åtgärder styra kommuner eller regioner att hantera frågor om ersättningsmodeller på det sätt som delegationen rekommenderar. Däremot har remissförfarandet lett till att delegationens slutsatser och rekommendationer spridits i kommunsektorn. De rekommendationer som delegationen har formulerat riktar sig direkt till de aktörer som utformar ersättningsmodeller, dvs. i det här fallet kommuner och regioner.

Kommunernas fördelning av resurser till skolan

Enligt 2 kap. 8 b § skollagen (2010:800) ska kommuner fördela resurser till utbildning inom skolväsendet efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov. Paragrafen omfattar fördelning av resurser såväl till kommunernas egna verksamheter som till enskilda huvudmän. Det är alltså förutsättningarna och behoven som ska vara styrande vid resursfördelningen.

Enligt SKR gör kommunerna på olika sätt när de fördelar resurser till skolan. Hur resurser bäst fördelas bedöms vara en komplex fråga, och det anses

inte finnas någon universalmodell för resursfördelning som fungerar överallt. Det konstateras i Skolkommissionens slutbetänkande Samling för skolan – Nationell strategi för kunskap och likvärdighet (SOU 2017:35) och i rapporter från både Skolverket och Skolinspektionen (Kommunernas resursfördelning till grundskolor, Skolverkets rapport 391, och Kommunernas resursfördelning och arbete mot segregationens negativa effekter i skolväsendet, Skolverkets rapport 2014:01).

Oavsett vilken modell som används för att fördela resurser till skolorna behöver den vara transparent och förutsägbar, så att varje skola vet vilka resurser den har att röra sig med. Dessutom måste sättet att fördela pengar till skolorna accepteras och upplevas som rättvist. Det senare gäller inte minst om man tillämpar en s.k. socioekonomisk resursfördelning och styr pengar till skolorna efter deras elevsammansättning. Sättet att fördela pengar ska också främja en effektiv resursanvändning i skolorna, samtidigt som det är rektorn som bedömer och avgör hur resurserna fördelas inom respektive skola.

När en kommun fördelar pengar till skolorna ska den tillämpa den s.k. lika-behandlingsprincipen, som innebär att kommunala och fristående skolor ska ha lika villkor.

Regeringen föreslår ökad insyn i skolornas ekonomi

Regeringen har beslutat om lagrådsremissen Vissa skollagsfrågor som bl.a. innehåller förslag om ökad insyn i skolornas intäkter och kostnader.

I lagrådsremissen föreslår regeringen bl.a. att bidrag till fristående förskolor, skolor och fritidshem ska bestå av ett grundbelopp, strukturbelopp och i förekommande fall ett tilläggsbelopp. Ersättningen för resurser som fördelas med hänsyn till elevers behov ska särredovisas i strukturbeloppet, som är nytt.

Förslaget bedöms ge kommuner större möjligheter att träffsäkert rikta mer resurser till de skolor som behöver det mest. Genom strukturbelopp kan kommunen vikta pengar till skolan utifrån elevernas behov.

Regeringen avser att lämna en proposition till riksdagen våren 2020.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis framhålla den kommunala självstyrelsen som innebär att kommuner och regioner, genom politiska beslut och prioriteringar, avgör hur man med hänsyn till lokala och regionala förutsättningar ska uppnå de nationella mål som riksdagen lagt fast. Det innebär att staten i sin styrning av kommuner och regioner måste ge dem handlingsutrymme för egna prioriteringar.

Utskottet kan också konstatera att regeringen inte funnit anledning att genom lagstiftning eller andra åtgärder styra kommuners eller regioners hantering av ersättningsmodeller bl.a. eftersom tillitsdelegationens rekommendationer riktar sig direkt till de aktörer som utformar ersättningsmodeller, dvs. i

det här fallet kommuner och regioner. Tillitsdelegationens slutsatser och rekommendationer har spridits i kommunsektorn. Därför anser utskottet att det inte finns skäl att vidta några åtgärder nu.

Därmed avstyrker utskottet motionsyrkandet.

Finansiering av välfärdsverksamhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om en översyn av kommunernas finansiering av ökad efterfrågan inom välfärden. Utskottet står bakom regeringens bedömning att stigande efterfrågan på välfärdstjänster bör mötas på ett kostnadseffektivt sätt med bl.a. nya och förbättrade arbetsätt samt att teknik och digitala tjänster nyttjas på ett innovativt sätt. Utskottet hänvisar också till pågående arbeten inom Välfärdskommissionen och Kommunutredningen.

Jämför reservation 9 (C) och särskilt yttrande 3 (V).

Motionerna

I partimotion 2019/20:3108 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 23 anförs att stora skillnader i kommunalskatt mellan olika kommuner är särskilt problematiskt där kommuner med litet befolkningsunderlag och svagare skattekraft får sämre service och högre kommunalskatt. Motionärerna vill att en översyn görs av kommunernas möjligheter att finansiera ökad efterfrågan på tjänster, t.ex. inom äldreomsorgen, på andra sätt än genom höjd kommunalskatt.

Även i kommittémotion 2019/20:3251 av Emil Källström m.fl. (C) yrkande 5 anförs att en översyn bör göras av kommunernas möjligheter att finansiera ökad efterfrågan på tjänster, t.ex. inom äldreomsorgen, på andra sätt än genom höjd kommunalskatt.

Kompletterande information

Välfärdskommissionen

I december 2019 inrättade regeringen en välfärdskommission. Kommissionen ska identifiera och analysera konkreta åtgärder för att stärka kommunsektorns förmåga att tillhandahålla välfärdstjänster av god kvalitet i framtiden. Kommissionen ska särskilt prioritera åtgärder inom fyra områden:

- förbättrad styrning av välfärden
- effektivt nyttjande av offentliga resurser
- hållbar kompetensförsörjning och en god arbetsmiljö i välfärdssektorn
- digitaliseringsmöjligheter för att frigöra resurser till välfärden.

I arbetet ska särskilt beaktas att kommuner och regioner har olika förutsättningar och utgångsläge i olika delar av landet.

Kommissionen ska redovisa hur arbetet har bedrivits senast den 31 december 2021.

Kommunutredningen

Den 19 februari 2020 överlämnade den parlamentariskt sammansatta Kommunutredningen sitt slutbetänkande till regeringen, Starkare kommuner – med kapacitet att klara välfärdsuppdraget (SOU 2020:8). Utredningen har haft i uppdrag att utarbeta en strategi för att stärka kommunernas kapacitet att fullgöra sina uppgifter och hantera sina utmaningar. Utredningen lägger fram följande förslag:

- Den statliga styrningen av kommunerna förbättras genom färre riktade statsbidrag.
- Det kommunala utjämnningssystemet ses över.
- En kommunal försöksverksamhet initieras.
- Strategisk kommunsamverkan och frivilliga sammanslagningar stimuleras.
- En kommundelegation inrättas som tillsammans med landshövdingarna för dialog med kommunerna om kapacitetsstärkande åtgärder.
- Kompetensförsörjningen underlättas genom minskade studieskulder för personer i utsatta kommuner.
- Kommunernas digitaliseringsarbete får stöd.

Betänkandet kommer att beredas i sedvanlig ordning inom Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Utmaningarna i kommunerna och regionerna är stora och av skiftande karaktär, bl.a. beroende på lokala och regionala förutsättningar och befolkningens sammansättning och utveckling. Utskottet kan konstatera att regeringen avser att föra en politik som stärker välfärden bl.a. genom att fortsätta förstärka de allmänna bidragen till kommuner och regioner i jämn takt över mandatperioden, vilket utskottet välkomnar.

Utskottet kan också konstatera att utmaningarna inte bara är av ekonomisk karaktär utan även handlar om organisatorisk kapacitet, personal- och kompetensförsörjning samt förmåga till utveckling. I likhet med regeringen anser utskottet att den stigande efterfrågan på välfärdstjänster bör mötas på ett kostnadseffektivt sätt med bl.a. nya och förbättrade arbetssätt samt att teknik och digitala tjänster nyttjas på ett innovativt sätt.

Utskottet kan vidare notera att Välfärdscommissionen nyligen startat sitt arbete och att Kommunutredningen lämnat sitt slutbetänkande. Det pågår således ett omfattande arbete för att stärka kommunsektorns förmåga att tillhandahålla välfärdstjänster.

Därmed avstyrker utskottet motionsyrkandena.

Kommunal redovisning av skattepengar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om kommunal redovisning av skattepengar med hänvisning till lagen om kommunal bokföring och redovisning samt till den redovisning som sammanställs genom Räkenskapssammandrag.

Motionen

I motion 2019/20:1812 av Sten Bergheden (M) anförs att det är viktigt att våra skattepengar används på ett så bra sätt som möjligt och att skattebetalarna kan se hur utgifterna har fördelats mellan lagstadgad verksamhet och frivillig verksamhet i kommunerna. Motionären vill därför att det ska göras en översyn över möjligheten att låta kommunerna redovisa mer tydligt i årsredovisningen hur utgifterna har fördelats mellan den lagstadgade verksamheten och den frivilliga verksamheten i kommunen.

Kompletterande information

Lagen (2018:597) om kommunal bokföring och redovisning

Enligt lagen (2018:597) om kommunal bokföring och redovisning ska årsredovisningen innehålla en driftsredovisning och en investeringsredovisning. Av de rekommendationer som Rådet för kommunal redovisning lämnar till kommunerna framgår att driftsredovisningen ska utformas så att utfallen kan stämmas av mot fullmäktiges budget. Redovisningen bör vidare dels upprättas så att den tillgodoser fullmäktiges behov av uppföljning och ansvarsprövning av styrelser och nämnder, dels upprättas så att den tillgodoser externa intressenters behov av information om hur resurserna fördelas och förbrukas av verksamheterna.

En ändamålsenlig kommunal bokföring och redovisning

Under våren 2018 behandlade utskottet regeringens proposition 2017/18:149 En ändamålsenlig kommunal bokföring och redovisning. I propositionen lämnades förslag om en ny lag om kommunal bokföring och redovisning för att skapa en tydligare ram för den kommunala redovisningen och en bättre struktur för de som ska tillämpa lagen. Bland annat föreslogs att drift- och investeringsredovisningen skulle utgöra självständiga delar i årsredovisningen i stället för att som tidigare ingå i förvaltningsberättelsen.

Utskottet ställde sig bakom regeringens förslag, och riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (bet. 2017/18:FiU42, rskr. 2017/18:285).

Den nya lagen och lagändringarna trädde i kraft den 1 januari 2019.

Räkenskapssammandrag

Räkenskapssammandraget (RS) är en årlig insamling av ekonomiska uppgifter från samtliga kommuner som görs av SCB. Syftet med RS är att på kommun- och riksnivå få tillförlitlig information om kommunernas ekonomi, i fråga om både nuläge och utveckling. RS innehåller uppgifter om resultat- och balansräkning samt om de olika verksamheternas kostnader. Räkenskapssammandraget omfattar samtliga kommunala verksamheter fördelade på ett antal kostnads- och intäktslag. RS är lagstadgad och har stor betydelse för olika användningsområden på nationell, internationell och kommunal nivå.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att riksdagen nyligen beslutat om en ny lag om kommunal bokföring och redovisning för att skapa en tydligare ram för den kommunala redovisningen och en bättre struktur för dem som ska tillämpa lagen. Utskottet kan också notera de rekommendationer som Rådet för kommunal redovisning lämnar till kommunerna om att redovisningen bör upprättas så att den tillgodoser dels fullmäktiges behov av uppföljning och ansvarsprövning av styrelser och nämnder, dels externa intressenters behov av information om hur resurserna fördelas och förbrukas av verksamheterna. Utöver detta kan utskottet notera det Räkenskapssammandrag som finns och som omfattar samtliga kommunala verksamheter. Mot den bakgrunden anser utskottet att det inte nu finns skäl att överväga några åtgärder.

Därmed avstyrker utskottet motionsyrkandet.

Nationell samling av framgångsprojekt

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkandet om att skapa en nationell samling av framgångsprojekt med hänvisning till det arbete som redan pågår.

Motionen

I motion 2019/20:1645 av Ann-Sofie Lifvenhage (M) anförts att kommuner och landsting många gånger står inför likvärdiga situationer att hantera och liknande frågeställningar att lösa. Motionären vill att det övervägs att skapa en nationell samling av förebilder och framgångsprojekt för att göra det enklare att utbyta erfarenheter om funktionella lösningar och kompetenshöja kommuner och regioner.

Kompletterande information

Budgetpropositionen för 2020

Av budgetpropositionen för 2020 framgår att staten på olika sätt bidrar till att kommuner och regioner ska bli mer effektiva och verka för en hög kvalitet i sina verksamheter. Ett sätt att åstadkomma detta är att underlätta jämförelser mellan kommuner respektive landsting. Jämförelser ger ökad kunskap om den kommunala verksamhetens kvalitet och effektivitet. För att underlätta uppföljning och analys samt främja jämförelser mellan kommuner respektive landsting finns Rådet för främjande av kommunala analyser, Rådet för kommunal redovisning och databasen Kolada. De två råden är ideella föreningar med staten och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) som medlemmar.

Kommunens kvalitet i korthet, KKiK

Sedan 2006 driver SKR det nationella projektet KKiK som omfattar ca 260 kommuner. Inom projektet utmanar kommunerna sig själva genom att ta fram och jämföra resultat för att lära av varandra och utveckla verksamheten. Det grundläggande syftet har sedan starten varit att ta fram ett kunskapsmaterial som stärker de förtroendevalda i att styra mot resultat och i dialogen med medborgarna. Innan projektet startades bjöds ett antal kommunstyrelseordförande in till SKR för att ge sin bild av vilka områden som är väsentliga att ha kunskap om. Inom ramen för projektet sprider SKR också kännedom om framgångsrika arbeten och erfarenheter som finns i Sveriges kommuner.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att det redan i dag pågår ett arbete med att främja möjligheten att jämföra kommunernas olika verksamheters kvalitet och effektivitet. Utskottet kan också notera att SKR i dag sprider kännedom om framgångsrika arbeten och erfarenheter som finns i kommunerna. Därför anser utskottet att det inte finns skäl att överväga några åtgärder nu.

Därmed avstyrker utskottet motionsyrkandet.

Sociala utfallskontrakt

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om sociala utfallskontrakt med hänvisning till det arbete som pågår på området.

Jämför reservation 10 (KD).

Motionerna

I kommittémotion 2019/20:3188 av Gudrun Brunegård m.fl. (KD) yrkande 62 anfördes att kommuner och regioner brottas med ett växande utanförskap, integrationsutmaningar och ett alltmer utmanande tryck på välfärden. Samtidigt finns det externa aktörer som vill vara med och bidra med kapital till sociala investeringar och effektiva lösningar på samhällsproblem. En variant av detta är sociala utfallskontrakt, där en extern finansierar investerar pengar i ett offentligt socialt projekt för att uppnå definierade mål. Motionärerna anför att det borde inrättas en nationell strategi för att möta behoven och underlätta framväxten av sociala utfallskontrakt och att en nationell fond införs för att göra det attraktivare att investera i sådan verksamhet. Ett likalydande yrkande finns i partimotion 2019/20:3293 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkande 126.

Kompletterande information

Regeringens strategi för sociala företag – ett hållbart samhälle genom socialt företagande och social innovation.

Regeringen har tagit fram en samlad strategi för att Sverige ska ta till vara den innovationskraft som finns hos den växande grupp sociala företag som har som mål att bidra till ett effektivt och mer hållbart samhälle. Avsikten med insatserna är att skapa bättre förutsättningar för sociala företag att utvecklas och vara med och lösa samhällsutmaningar.

Exempel på insatser som regeringen avser att genomföra inom området är bl.a. att utforska, testa och stärka kunskapen kring alternativa former för samarbete med offentlig sektor. Syftet är att, utifrån gemensamma mål, åstadkomma sociala effekter i samhället, exempelvis genom sociala utfallskontrakt (social impact bonds) eller Idéburet offentligt partnerskap (IOP).

Sveriges forskningsinstitut och innovationspartner, RISE

På RISE bygger man just nu upp ett kunskapscenter som ska stödja offentlig sektor med innovation och utveckling t.ex. genom sociala investeringar och sociala utfallskontrakt. RISE Social & Health Impact Center (SHIC) bidrar till systemomställning mot preventiva snarare än reaktiva arbetssätt inom hälsa och välfärd. SHIC ska till 2021 vara fullt etablerat med kompetens och kapacitet för att ge strategiskt och operativt stöd till offentlig sektor i utformning, genomförande och utvärdering av nya lösningar och kontraktsmodeller.

Med framtiden för sig – en ESO-rapport om sociala investeringar

I januari 2020 publicerade Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi (ESO) rapporten *Med framtiden för sig – en ESO-rapport om sociala investeringar*, 2020:1. I rapporten undersöks i vilken utsträckning sociala investeringar kan stimulera långsiktighet i planeringen och främja mer samarbete mellan olika offentliga huvudmän. Frågor om hur privat och ideell sektor kan engageras mer i förebyggande insatser diskuteras också. Rapporten ger även en översikt av utvecklingen av sociala investeringar internationellt.

En av rapportens slutsatser är att det oklart vad som är tillåtet när det gäller kommunernas möjligheter att fondera ekonomiska överskott, varför de juridiska förutsättningarna för budgetering och redovisning bedöms behöva klargöras. En annan slutsats är att staten bör engagera sig mer i arbetet med sociala investeringar, särskilt med tanke på att lönsamheten i preventiva åtgärder ofta tillfaller staten i form av minskade kostnader på sikt enligt författarna. En tredje slutsats är att kommunerna bör fokusera mer på utfall än på aktiviteter för att kunna få en uppfattning om de konkreta resultaten av förebyggande åtgärder. Med utgångspunkt i rapportens slutsatser är författarnas huvudsakliga rekommendationer att regeringen bör stimulera en utfallskultur samt att skapa förutsättningar för budgetering och redovisning av sociala utfallskontrakt.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att det pågår ett omfattande arbete när det gäller att hitta effektiva lösningar på olika samhällsutmaningar. En central del i detta arbete är att ta till vara socialt företagande och social innovation, t.ex. genom sociala utfallskontrakt. I likhet med regeringen anser utskottet att det är viktigt att utforska, testa och stärka kunskapen kring alternativa former för samarbete med den offentliga sektorn. Utskottet vill avvakta regeringens arbete på området innan några ytterligare åtgärder övervägs.

Därmed avstyrker utskottet motionsyrkandena.

Reservationer

1. Kommunala tillsynsavgifter, punkt 1 (M)

av Elisabeth Svantesson (M), Edward Riedl (M), Jan Ericson (M) och Mattias Karlsson i Luleå (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2019/20:2677 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 5 och
avslår motionerna
2019/20:1567 av Jan R Andersson (M),
2019/20:1574 av Jan R Andersson och Sten Bergheden (båda M),
2019/20:1776 av Peter Helander m.fl. (C) yrkande 6 och
2019/20:1938 av Ida Drougge (M) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Det är inte ovanligt att kommuner fakturerar företag för tillsynsavgifter men sedan inte genomför själva tillsynen. Vi menar att en genomförd tillsyn kan vara en kvalitetsstämpel på verksamheten om utfallet är gott. Därför upplever många företag det som orimligt att behöva betala tillsynsavgifter om tillsynen inte genomförs. Vi anser att om det inte går att få till en ändring genom dialog med kommunerna måste möjligheten att lagstifta ses över, så att inte avgifter tas ut för tillsyn som inte utförs.

2. Vinster i välfärdsverksamhet, punkt 3 (SD)

av Oscar Sjöstedt (SD), Dennis Dioukarev (SD) och Charlotte Quensel (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2019/20:818 av Per Ramhorn m.fl. (SD) yrkande 75 och
avslår motionerna

2019/20:286 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 5,
2019/20:1082 av Betty Malmberg (M) yrkande 1 och
2019/20:3251 av Emil Källström m.fl. (C) yrkande 30.

Ställningstagande

Vi menar att aktiebolag som är verksamma inom välfärdssektorn och som finansieras med offentliga medel är att betrakta som särskilda eftersom samhället funnit att dessa verksamheter är så centrala att alla individer ska ha tillgång till dem och att de därför ska finansieras via det offentliga. Mot den bakgrunden bör det införas en bestämmelse om att aktiebolag som finansieras med offentliga medel inte får ta ut någon utdelning förrän de uppnått en ekonomisk stabilitet som garanterar att verksamheten kan fortskrida utan avbrott.

3. Vinster i välfärdsverksamhet, punkt 3 (C)

av Emil Källström (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2019/20:3251 av Emil Källström m.fl. (C) yrkande 30 och
avslår motionerna

2019/20:286 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 5,
2019/20:818 av Per Ramhorn m.fl. (SD) yrkande 75 och
2019/20:1082 av Betty Malmberg (M) yrkande 1.

Ställningstagande

Jag anser att vikten av en mångfald av utförare i vård, skola och omsorg bör betonas för att säkra kvalitet och konkurrens och därmed effektivitet. Det viktiga är god kvalitet, inte vem som är utförare. Valfrihet i välfärden stärker individens makt och ger en mångfald av utförare som skapar en bredare arbetsmarknad för välfärdens medarbetare.

4. Vinster i välfärdsverksamhet, punkt 3 (V)

av Ulla Andersson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2019/20:286 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 5 och avslår motionerna

2019/20:818 av Per Ramhorn m.fl. (SD) yrkande 75,

2019/20:1082 av Betty Malmberg (M) yrkande 1 och

2019/20:3251 av Emil Källström m.fl. (C) yrkande 30.

Ställningstagande

När allt fler privata aktörer med syfte att generera vinst utför tjänster inom välfärden införs incitament i välfärden som kommer i konflikt med den lagstiftning och de mål som satts upp för skola, vård och omsorg. Skattepengar ska användas till det de är avsedda för. Obegränsade vinstuttag i välfärden medför att skattepengar som avsatts för skola, vård och omsorg i stället går till ägarna. Dessutom ökar risken för att oseriösa aktörer genom bedrägerier eller andra former av kriminalitet försöker tillskansa sig medel som är avsedda för välfärden. Vi har sett många exempel där bolagen på olika sätt agerar för att undgå skatt. Detta underminerar välfärdens legitimitet.

Genom att införa en reglering av vinsterna anser jag att förtroendet för de privata aktörer som är där för verksamhetens skull och tilltron till välfärdssystemet i stort kan stärkas. De starka finansiella drivkrafter som är förknippade med vinstsyftande aktörer riskerar att gynna lönsamma grupper med mindre behov, på bekostnad av dem som har större behov, vilket strider mot intentionerna i lagstiftningen. Välfärden är rättighetsbaserad och skattefinansierad och inte en marknad, och den ska inte heller hanteras som en sådan. Skälen för att reglera hur mycket pengar som ska lämna välfärdsverksamheten bedöms därför som starka, eftersom det kan minska incitamenten för kvalitetssänkningar och brukarselektering, t.ex. val av plats för etablering i syfte att maximera vinsten. En reglering av vinsterna innebär förutsättningar för en mer tillitsbaserad styrning, eftersom det redan skulle finnas ett system för att säkerställa att pengarna används i verksamheten.

En reglering som motverkar incitamenten till vinstuttag kan leda till ett minskat behov av detaljreglering av välfärdssektorn, vilket ger förutsättningar för en bättre, mer tillitsbaserad och ändamålsenlig styrning. I motsats till vad de som förespråkar vinstuttag i välfärden brukar påstå: att mångfalden ökar, leder det i stället till en fortsatt utveckling mot allt större vinstsyftande aktörer, vilket i sig riskerar att leda till en allt större likriktning och till att minska mångfalden för brukarna.

Genom att reglera hur de offentliga medlen får användas ges i stället bättre förutsättningar för framväxten av en verklig mångfald av alternativ, snarare än utbyggnaden av stora välfärdskoncerner. En reglering som innebär att olika typer av aktörer endast får ta emot offentlig finansiering om de följer vissa villkor är den mest ändamålsenliga lösningen på de problem som beskrivs. Jag

anser att det är viktigt att tydliga kvalitetskrav ställs. Däremot kommer inte de problem och risker som kunnat konstateras i det nuvarande systemet att lösas endast genom att man ställer högre kvalitetskrav eller utvecklar uppföljningen av kraven. Detta beror bl.a. på svårigheterna att mäta och följa upp kvalitet i välfärdsverksamhet.

Det är omöjligt att mäta det objektiva utfallet av verksamheterna inom välfärden om man med det menar t.ex. hur verksamheterna påverkar elevers kunskapsnivåer eller omsorgstagares trygghet. Det räcker vidare inte att följa upp en enskild skolas eller huvudmans prestationer för att kunna dra slutsatser om hur välfärdssystemet i sin helhet fungerar och hur den samhällsekonomiska effektiviteten påverkas. Välfärdstjänsternas komplexa uppbyggnad gör det också svårt att utforma regelverk, kontrakt och ersättningssystem så att kvalitet och effektivitet stärks, opportunistiskt beteende motverkas och medborgarnas tillgång till välfärden blir likvärdig och behovsstyrd. Detta leder till att kostnaderna för att skapa och upprätthålla välfungerande kvasimarknader inom välfärden blir relativt höga.

När verksamhet överlämnas till privata aktörer med ett vinstintresse riskerar det att leda till behov av ökad kontroll samt ett ökat fokus på mätning och krav som går att följa upp. Erfarenheten från de senaste decennierna visar att utvecklingen på många välfärdsområden gått mot en styrning med allt mer detaljerade krav på verksamheten, vilket medfört högre administrationskostnader. De mått som använts har i många fall även blivit styrande i verksamheterna. Mätning, uppföljning och kontroll kan i vissa fall utgöra en belastning på välfärdens verksamhet och professioner.

En vinstbegränsning skulle innebära förutsättningar för en mer tillitsbaserad styrning, eftersom det redan skulle finnas ett system för att säkerställa att pengarna används i verksamheten. Jag anser därför att en reglering som motverkar incitamenten till stora vinstuttag ur verksamheten kan leda till ett minskat behov av detaljreglering av välfärdssektorn. En sådan reglering skulle därmed ge förutsättningar för en bättre, mer tillitsbaserad och ändamålsenlig styrning av välfärden. Redan nu är detaljregleringen omfattande, vilket medför att de anställda inte tillåts vara de proffs de är. Den tillitsbaserade styrningen måste utökas och detaljregleringen minska.

5. Det kommunala utjämningsystemet, punkt 5 (C)

av Emil Källström (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2019/20:3106 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 28 och

2019/20:3251 av Emil Källström m.fl. (C) yrkande 8 och avslår motionerna
2019/20:1431 av Patrik Lundqvist (S),
2019/20:1777 av Fredrik Christensson och Peter Helander (båda C) och
2019/20:1796 av Per Åsling och Peter Helander (båda C).

Ställningstagande

Skatteutjämningsystemet är viktigt för att upprätthålla likvärdighet i hela landet. Jag menar att det finns betydande brister i dagens system, och därför behöver en översyn göras. Skatteutjämningsystem bör vila på en rad grundläggande principer, dels bör systemet utgå från en garanterad servicenivå i hela landet, dels behöver det vara utformat så att det skapar incitament för företagande, jobb och tillväxt. Det måste löna sig för en kommun som gör reformer för att stärka företagsamhet och jobbskapande. För många av landets glest befolkade kommuner är det dock uppenbart att det finns strukturella förutsättningar som gör det svårt att klara behovet av kommunal service utan ett system för skatteutjämning. Därför anser jag att gleshet i högre grad än i dag bör beaktas inom ramen för utjämningsystemet.

6. Riktade statsbidrag till kommunsektorn, punkt 6 (M)

av Elisabeth Svantesson (M), Edward Riedl (M), Jan Ericson (M) och Mattias Karlsson i Luleå (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2019/20:2831 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 23 och bifaller delvis motionerna
2019/20:3108 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 24 och
2019/20:3251 av Emil Källström m.fl. (C) yrkandena 6 och 7.

Ställningstagande

Under senare år har de riktade statsbidragen blivit betydligt fler. Satsningarna är många gånger vällovliga men det behöver vara upp till kommuner och regioner att styra resurser dit de bäst behövs. Den stora mängden bidrag slår också mot mindre kommuner, som inte har kapacitet att söka alla de statliga bidrag som finns. Administrationen runt bidragen är dessutom ofta så omfattande att man behöver ha flera personer anställda bara för att söka, följa upp och åter-

redovisa bidragen. Vi anser att mer bör göras för att minska de riktade statsbidragen till förmån för generella statsbidrag. Genom generella statsbidrag ges stabila planeringsförutsättningar, det skapas långsiktighet och utrymme för effektivisering, utveckling och förnyelse. Dessutom minskar särskilt mindre kommuners behov av att ägna resurser åt att söka, följa upp och återrapporera riktade statsbidrag.

7. Riktade statsbidrag till kommunsektorn, punkt 6 (C)

av Emil Källström (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2019/20:3108 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 24 och

2019/20:3251 av Emil Källström m.fl. (C) yrkandena 6 och 7 samt

bifaller delvis motion

2019/20:2831 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 23.

Ställningstagande

Jag anser att en översyn bör göras av de riktade statsbidragen som har ökat kraftigt till bl.a. skolan, vården och äldreomsorgen. De riktade statsbidragen är dyra att söka och hantera och överensstämmer sällan med specifika behov i en viss kommun eller region. Jag menar att staten måste arbeta mer än i dag med att underlätta för kommuner och regioner att bedriva en ansvarsfull ekonomisk politik genom mer generella och mindre öronmärkta resurser och samtidigt stimulera den ekonomiska utvecklingen i landsbygdskommunerna.

8. Ersättningsystem för välfärdsverksamhet, punkt 7 (SD)

av Oscar Sjöstedt (SD), Dennis Dioukarev (SD) och Charlotte Quensel (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2019/20:818 av Per Ramhorn m.fl. (SD) yrkande 76.

Ställningstagande

Vi anser att ett mer enhetligt nationellt ersättningssystem för välfärdsverksamheter bör införas för ökad likvärdighet och minskat krångel. Bättre resultat över tid ska ge en högre ersättning.

9. Finansiering av välfärdsverksamhet, punkt 8 (C)

av Emil Källström (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2019/20:3108 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 23 och
2019/20:3251 av Emil Källström m.fl. (C) yrkande 5.

Ställningstagande

Kommuner och regioner ansvarar för en mycket stor del av välfärden i Sverige, och de står inför en tuff ekonomisk situation. Stora skillnader i kommunalskatt mellan olika kommuner är särskilt problematiskt eftersom kommuner med litet befolkningsunderlag och svagare skattekraft får sämre service och högre kommunalskatt. Därför anser jag att en översyn bör göras av kommunernas möjligheter att finansiera ökad efterfrågan på tjänster, t.ex. inom äldreomsorgen, på andra sätt än genom höjd kommunalskatt.

10. Sociala utfallskontrakt, punkt 11 (KD)

av Jakob Forssmed (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2019/20:3188 av Gudrun Brunegård m.fl. (KD) yrkande 62 och
2019/20:3293 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkande 126.

Ställningstagande

Kommuner och regioner brottas med ett växande utanförskap, integrationsutmaningar och ett alltmer utmanande tryck på välfärden. Samtidigt finns det

externa aktörer som vill vara med och bidra med kapital till sociala investeringar och effektiva lösningar på samhällsproblem. För att möta behoven och underlätta framväxten av sociala utfallskontrakt anser jag att mer behöver göras. En nationell strategi bör inrättas och en nationell fond införas.

Särskilda yttranden

1. Tillstånd att bedriva välfärdsverksamhet, punkt 2 (V)

Ulla Andersson (V) anför:

Tillståndsprövning för offentliga aktörer är ett avsteg från den ordning vi har i dag. Kommunerna har sedan länge haft ansvaret för att bedriva skola, vård och omsorg i enlighet med lagstiftningen. En tillståndsprövning vore att införa en överprövning av om alla kommuner ska ha detta ansvar. I stället anser jag att det är vinstjakten som incitament som borde stoppas, samtidigt som man ställer krav på de privata aktörer som finns inom välfärdens områden. Genom att reglera vinsterna i välfärden kan man skapa förutsättningar för att säkra kvalitet och långsiktighet inom välfärden och inte genom att pröva kommunernas lagstadgade ansvar. Ett överskott ska stanna i verksamheten och i huvudsak återinvesteras.

2. Det kommunala utjämningsystemet, punkt 5 (V)

Ulla Andersson (V) anför:

Den förändring av kostnadsutjämningsystemet som riksdagen nyligen beslutat om är ett steg i rätt riktning, men det är inte tillräckligt. Det behövs en större omfördelning inom det kommunala utjämningsystemet, vilket bl.a. Riksrevisionens granskning av systemet visar. Systemet kompenserar inte fullt ut för alla kostnadsskillnader som beror på olikheter när det gäller befolkningssammansättning eller geografiska förutsättningar. Därför behöver mer göras. Det kommunala utjämningsystemet består av både en kostnadsutjämning och en inkomstutjämning. Att bara titta på den ena delen är inte att ta ett helhetsansvar. En parlamentarisk utredning borde skyndsamt tillsättas och få i uppdrag att förutsättningslöst utreda hela det kommunala utjämningsystemet i syfte att göra det mer rättvist. Det kommunala utjämningsystemet borde också ses över mer löpande så att komponenterna i systemet är uppdaterade och följer aktuella förutsättningar.

3. Finansiering av välfärdsverksamhet, punkt 8 (V)

Ulla Andersson (V) anför:

Vi inom vänsterpartiet vill stärka välfärden och bygga ett mer jämlikt Sverige. Det vill vi göra genom att kraftigt öka de generella statsbidragen till kommuner och regioner. Därför måste skatterna höjas för de mest välbeställda i samhället och skatt på kapitaltillgångar och förmögenhet införs. Vi anser att de allra rikaste kan betala mer i skatt så att vi kan finansiera välfärden och öka jämlik-

heten, samtidigt som skatten för låg- och medelinkomsttagare sänks. Vår gemensamma välfärd ska finansieras genom ett högt skatteuttag, och skatterna ska användas på ett effektivt och ändamålsenligt sätt. Skattepengar ska gå till det de är avsedda för, och därför bör vinster i välfärden regleras. Att tillförsäkra medborgarna att skattepengar går till det de är avsedda för och att de i huvudsak återinvesteras är avgörande för att komma bort från de problem som vinstjakten fört med sig att barn väljs bort och att utbildningsnivå, arbetsvillkor och bemanning m.m. påverkas negativt.

Det är genom att stoppa vinstjakten, utöka de generella statsbidragen och sätta kvaliteten i fokus inom skolan, vården, och äldreomsorgen, som vi kan stärka välfärden och bygga ett mer jämlikt Sverige.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2019/20

2019/20:286 av Daniel Riazat m.fl. (V):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag som innebär att möjligheten att bedriva pedagogisk omsorg i bolagsform avskaffas och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:818 av Per Ramhorn m.fl. (SD):

75. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att införa en bestämmelse om att ett aktiebolag som får intäkter från statliga medel inte får ge utdelning förrän det finns ekonomisk stabilitet som kan garantera att verksamheten kan fortskrida även om bolaget skulle hamna på obestånd, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
76. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sträva mot ett mer enhetligt nationellt ersättningssystem för välfärdsverksamheter och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1082 av Betty Malmberg (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det ska vara tillåtet att göra vinst även i s.k. välfärdsföretag och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1359 av Alexandra Anstrell och Maria Stockhaus (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över en generell tillståndsplikt för både offentliga och privata utförare för att bedriva verksamhet enligt skollagen, socialtjänstlagen, LSS samt hälso- och sjukvårdslagen och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1431 av Patrik Lundqvist (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra en översyn av behoven och möjligheterna till stöd för kommuner med ineffektiva va-system på grund av kommunsammanslagningar och annat och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1567 av Jan R Andersson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över tillsynsavgifter för kommersiell service och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1574 av Jan R Andersson och Sten Bergheden (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om mindre servicenäringsars kringkostnader för tillsyn och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1645 av Ann-Sofie Lifvenhage (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att skapa en nationell samling av förebilder och framgångsprojekt för att förenkla möjligheten att utbyta funktionella lösningar och kompetenshöja kommuner/regioner och därmed stå bättre rustade inför framtida utmaningar och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1776 av Peter Helander m.fl. (C):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att efterhandsdebitering av tillsynsavgifter bör göras till regel hos myndigheter i Sverige och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1777 av Fredrik Christensson och Peter Helander (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om olika åtgärder för att införa en rättvisare folkräkning och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1796 av Per Åsling och Peter Helander (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om olika åtgärder för att införa en rättvisare folkräkning och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1812 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten för kommunerna att redovisa mer tydligt i årsredovisningen hur utgifterna har fördelats mellan den lagstadgade verksamheten och den frivilliga verksamheten i kommunen och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1938 av Ida Drougge (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att göra kommuner och stat skyldiga att redovisa faktiska beräkningar och underlag för avgifters storlek och tillkännager detta för regeringen.

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att göra kommuner och stat skyldiga att redovisa kostnaden för den motprestation som avgiften avser och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2677 av Lars Hjälmered m.fl. (M):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att begränsa kommuners avgiftsuttag för icke genomförd tillsyn och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2831 av Ulf Kristersson m.fl. (M):

23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att minska de riktade statsbidragen till förmån för generella statsbidrag och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2834 av Fredrik Schulte (M):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett regelverk för avknoppningar av offentligt ägd och finansierad verksamhet och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3106 av Annie Lööf m.fl. (C):

28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av skatteutjämningsystemet med syftet att större hänsyn ska tas till gleshet samtidigt som incitamenten för jobb och företagande stärks och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3108 av Annie Lööf m.fl. (C):

23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en översyn av kommuners möjligheter att finansiera ökad efterfrågan av tjänster, t.ex. äldreomsorg, på andra sätt än genom höjd kommunalskatt bör genomföras och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur riktade statsbidrag kan minska till förmån för generella och om att särskilt stimulera ekonomisk utveckling i landsbygdskommuner och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3188 av Gudrun Brunegård m.fl. (KD):

62. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om sociala utfallskontrakt och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3251 av Emil Källström m.fl. (C):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en översyn av kommuners möjligheter att finansiera ökad efterfrågan på tjänster, t.ex. äldreomsorg, på andra sätt än genom höjd kommunalskatt bör genomföras och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för mer generella statsbidrag och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att särskilt stimulera ekonomisk utveckling i landsbygdskommuner och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skatteutjämningsystemet bör ses över så gleshet ges större vikt samtidigt som incitamenten för jobb och företagande stärks, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av mångfald av utförare i vård, skola och omsorg för att säkra kvalitet och konkurrens och därmed effektivitet och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3293 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD):

126. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa sociala utfallskontrakt och tillkännager detta för regeringen.